

HET INDISCH NIEUWS

N.V.
„HET INDISCHE NIEUWS”

Directeur: G. de Pree

Hoofredacteur:
L. F. Tijmstra

Bureau Red. en Admin.:
Vondelstraat 125
Tel. 391429 - Giro 85369
's-GRAVENHAGE

Abonnementsprijs:
p. kw. f 4.—, p. Nr. f 0.35

Geïllustreerd Weekblad uitsluitend gewijd aan de Overzeesche Gebiedsdeelen

Voor advertenties wende men zich uitsluitend tot het Bureau Bouwmeester en v. Leeuwen, Heerengracht 60, Amsterdam.

Gerepatrieerd

Omstreeks de helft van deze maand wordt de „Oranje” in Amsterdam verwacht en kort daarna de „Nieuw Amsterdam”. Eenige honderden „Indischgasten” repatriëren met deze schepen. Intusschen zijn er ook reeds verscheidene per vliegtuig in het vaderland teruggekeerd.

De gerepatrieerde Indischgast . . .

Weet men nog hoe hij vóór den oorlog hier aankwam, — met den boottrein uit Genua of Marseille —, en hoe hij hier werd verwacht en ontvangen?

Nu keert hij als een berooid man op vaderlandschen grond terug. Hij bezit slechts het allernoodigste aan kleeën en „uitrusting”. De Japs hebben hem verneerd, de Soekarnisten hebben hem versmaad, vervolgd, verjaagd. En toch is hij een van de mannen, die Indië door hun kunde, hun energie, hun onverpoosd werken hebben groot gemaakt. Die wegen hebben aangelegd, die havens hebben gebouwd, die de pest en de cholera uit het land hebben verdreven en die de bevolking hebben beschermd tegen malaria en vele andere kwade zaken, welke de volkskracht konden ondermijnen en zodoende het ontwikkelingsproces naar uiteindelijk zelfbestuur zouden hebben verhoogd. Zij hebben met kunde en geduld systematisch het geestelijk peil der bevolkingsgroepen hooger opgevoerd, zij hebben scholen gebouwd, volksscholen en hogescholen, zij hebben de oude cultuur van het land tot studieobject van wetenschappelijke instellingen gemaakt. Zij hebben alle hulpmiddelen van het Westen, die de welvaart en het geestelijke leven van voordeel kunnen zijn, onbekrompen ter beschikking van de Inheemschen gesteld. Economisch hebben zij het land onschatbare diensten bewezen. Nu repatriëren deze mannen. Er was geen aanleiding met hen — wél met Engelschen — te praten. Wat Indië aan hen te danken heeft, wat de Nationalisten persoonlijk aan hen hebben te danken, is vergeten.

Terecht schrijft „Je Maintiendrai” van 30 November in een voortreffelijk artikel, dat ver uitsteekt boven vele andere bijdragen in den loop dezer weken aan Indië gewijd, dat het buiten eenige discussie is, dat Nederland in Indië meer te maken

heeft dan eenige andere mogendheid. Hier is echter geen sprake van discussie; men heeft hier te doen met een onaanstaaftbaar sterk zedelijk recht. In Indië is, schrijft genoemd blad even verder, dank zij Nederland's organisatievermogen en vernuft en Nederlandsche energie, enorm veel tot stand gebracht. Het welvaartspeil en de omvang van de Indonesische bevolking zijn hierdoor ook gestegen, al mag hierbij natuurlijk niet worden vergeten, dat deze prestaties ook uitzonderlijke krachtsinspanning van honderdduizenden Indonesische handen en groote toewijding van honderden Indonesische regenten en intellectueelen heeft geëischt. Lang voordat er van eenige nationale beweging onder de Indonesiërs sprake was, zijn Nederlanders voor hun recht, hun erkenning als persoonlijkheden opgekomen. Ook de nationalistenvrijden danken een groot deel van hun vorming aan Nederlanders.

De evolutie was in vollen gang. Stap voor stap, rustig en grondig, werd de weg naar staatkundige zelfwerkzaamheid afgelegd. De goede Nederlanders-in-den-Oost verichtten welbewust, met inzicht en toewijding, hun verantwoordelijke taak in dit proces der evolutie.

Toen brak een bloedige revolutie uit, door de Japs voorbereid en ontketend. Eoosaardige en kortzichtige elementen profiteerden van den chaos. En de goedwillende Nederlander, die bezig was de laatste fase der evolutie voor te bereiden, werd gedwongen te repatriëren.

Gerepatrieerd . . .

Vermoeid, verzwakt, wellicht verbitterd, misschien gedesillusioneerd, komen zij hier aan. Hoe zullen hun indrukken zijn van het „Moederland”, dat, herrijzend, toch altijd nog voor tal van onopgeloste problemen staat, arm aan materiaal, arm aan groote mannen? Zullen zij hier de krachten vinden tot herstel? Zullen zij hier de omstandigheden gunstig vinden om hun geschokt vertrouwen in de toekomst van het Rijk, waarin het land, waaraan zij hun beste krachten gaven, zijn eigen, eervolle plaats zal vinden, nieuw leven te schenken, dat nieuw geloof, dat nieuwe bezieling en nieuwe idealen doet ontbloeien?

Wij stellen de vraag en, wij voor ons, kennen het antwoord. Wij gelooven er in. Wie scherp rond ziet en goed het oor te luisteren legt, weet, dat in ons land voldoende krachten werkzaam zijn, die, het „Indonesisch defaitisme”, dat zich hier en daar in ons land luidruchtig openbaart, ten spijt, het geloof in de toekomst van een sterk, gezond en bloeiend Gemeenebest rechtvaardigen. Zij die repatriëren, kunnen in ons land fysiek en geestelijk herstel van krachten vinden.

Gerepatrieerd . . .

Maar niet voor goed. Zij zullen, gestrekt en opnieuw vertrouwend, terugkeeren naar het land, dat zij hebben helpen groot maken en dat mede, dank zij hun arbeid, „werd toegerust en opgevoerd tot dien staat van moderniteit, die het een levensvatbare plaats heeft doen verwerven in het 20ste eeuwse wereldverkeer”, zooals het „Alg. Hdlsbl.” zich dezer dagen heeft uitgedrukt. Zij zijn gerepatrieerd aan den vooravond van dat historisch gebeuren, waarbij op het werk dat Nederland in Indië volbracht, de kroon zal worden gezet, die het Koninklijke woord van December drie jaar geleden in uitzicht heeft gesteld.

Gerepatrieerd . . .

Om straks opnieuw het land te dienen, waarvan, in Rijksverband, een glorierijke toekomst mede in hun handen ligt.

Echo's uit de Perswereld

Het is wel zeer opmerkelijk dat in dit stadium van de ontwikkeling der indonesische moeilijkheden, twee Amerikaanse couranten een vrijwel eenstemmig geluid laten hooren.

In een hoofdartikel maakt het „San Francisco News” op 27 November de Britsche regeering er op attent, dat zij zich beter niet in het conflict tusschen de Nederlanders en de Indonesiërs had kunnen mengen.

Als het de bedoeling is de Japannezen te ontwapenen, zooals de regeering van het Vereenigd Koninkrijk bij monde van Bevin verklaard heeft, dan kan het opzettelijk het best worden overgelaten aan den geallieerden militairen raad. Op het oogenblik wordt met Britsche troepen, tanks en vliegtuigen tegen de in opstand gekomen inheemsche bevolking gestreden. Hoewel kortzichtige Engelschen meenen, dat dit het aanzien van Engeland in zijn koloniën slechts kan verhoogen, is de werkelijkheid, dat de haat tegen de Engelschen overal toeneemt.

De Nederlandsche, zoowel als de Britsche regeering hebben te kennen gegeven, zoo gaat het blad verder, dat het nieuwe kabinet der „niet erkende Indonesische Republiek” uit gematigde elementen bestaat, maar als het bloed in dezelfde hoeveelheden blijft vloeien als tot dusver, dan zal de gematigdheid niet lang stand houden. Thans is het tijdstip voor de Engelschen aangebroken om de handen van het conflict af te trekken en de oplossing ervan aan de Vereenigde Volkeren over te laten. Wanneer Engeland nu, om welke reden ook, Mohammedanen neerschiet, vergroot het geenszins zijn kans om beheerder te worden van koloniën langs de Middellandsche Zee.

Het blad eindigt met de uitspraak, dat de Javanen nog niet op eigen beenen kunnen staan en dat er nog gelegenheid bestaat met hen tot overeenstemming te geraken, indien de Nederlanders en de Britten borg staan voor rechtszekerheid en voor geleidelijke verwerkelijking van de Indonesische onafhankelijkheid.

Ook de New York World Telegram adviseert de Britsche regeering in deze richting. Op 20 November schreef de heer Ludwell Denning, dat de „vrienden van Groot-Brittannië het betreuren dat zij in Nederlandsch-Indië in een oorlog betrokken zijn.

„Er zijn enkele kortzichtige Britten die dit als een „preventieve koloniale oorlog” beschouwen — door de Indonesiërs te onderdrukken en het Nederlandsche gezag te herstellen, hopen zij een dergelijken opstand in de Britsche koloniën te voorkomen. Maar het resultaat is juist tegenovergesteld: het doet de haat tegen Groot-Brittannië groeien en wakkert de revolutie in Birma, Malakka, Britsch-Indië en het Midden-Oosten aan.”

In den loop van het artikel haalt de heer Denny aan, dat de Philippijnen de eenige zgn. kolonie waren, waar de bevolking als geheel tegen de Japanners gevochten heeft. Als de andere rijken „ooit de samenwerking van de ontwakende inheemsche volken weer verkrijgen, dan zal

dat slechts mogelijk zijn door deze volkeren, juist zooals de Vereenigde Staten gedaan hebben, ervan te overtuigen, dat men bewust op vrijheid aanstuurt.”

De schrijver ziet interventie van een organisatie der Vereenigde volkeren als de eenige mogelijkheid voor oplossing van het „Indonesisch-Nederlandsch geschil.”

Groot-Brittannië zou den oorlog wel kunnen winnen, als zij maar genoeg geld, manschappen en tijd tot haar beschikking zou hebben. Maar zij heeft op het oogenblik geen van deze drie dingen in overvloed. „Zij tracht geld van ons te leenen. De Britsche soldaten, die zij gebruikt, zijn Britsch-Indiërs en de tijd, waarin zij het vertrouwen der Oosterlingen kan winnen, wordt steeds korter.”

De oplossing is, aldus de heer Denny „een trustship van een organisatie der Vereenigde Volkeren voor al die koloniën die nog niet op eigen beenen kunnen staan en die de vroegere heerschers niet terug willen. Er is nog steeds een goede kans, dat de Javanen Nederland als beschermende macht zullen aanvaarden, als Nederland en Groot-Brittannië accoord gaan met de voorwaarden voor rechtvaardigheid en geleidelijke onafhankelijkheid die de organisatie der Vereenigde Volkeren zal opstellen.

Alhoewel het geen „pers-echo” in den letterlijken zin des woords is, meenen wij dat het commentaar, dat op 27 November

voor Radio-Moskou is uitgesproken, belangrijk genoeg is, om hier weer te geven:

„De gebeurtenissen in Indo-China en Indonesië hebben veel meer dan plaatselijke beteekenis; zij toonen aan, dat de volkeren van de koloniale landen willen vechten tegen het herstel van den status quo. Nadat Japan was verslagen, zijn de volkeren van Indonesië en Indo-China, die handelden volgens de principes te Teheran, Jalta en San Francisco geproclameerd, opgestaan om hun nationale vrijheid en onafhankelijkheid te verzekeren. De Britsche, Fransche en Nederlandsche troepen, die in Indonesië en Indo-China geland zijn, werden door de bevolking als vrienden ontvangen. De Britsche militaire autoriteiten verklaarden, dat hun doel was, het ontwapenen en evacueeren der Japansche soldaten en dat zij zich niet zouden mengen in binnenlandsche zaken. Deze belofte werd echter zeer spoedig gebroken en Britsche troepen werden gebruikt om de plaatselijke vrijheidsbeweging te onderdrukken.

In Soerabaja zijn duizenden burgers als slachtoffers gevallen en de stad zelf ziet er uit als een plaats, waar oorlog gewoed heeft. De Nederlandsche autoriteiten zijn er op uit, om de vooroorlogse overheersching te herstellen. Ook in Indo-China is hevig gevochten. Menschen met democratische neigingen in Groot-Brittannië hebben op duidelijke wijze geprotesteerd tegen wat de Britsche troepen in Indonesië doen.”

BIJ HET KORPS VROUWELIJKE VRIJWILLIGERS.

Niet alleen mannelijke, maar ook vrouwelijke vrijwilligers hebben hun opleiding in de kampen in Australië genoten.

Op de foto: Luitenant-generaal L. H. van Oyen (opperbevelhebber van het Nederlandsch-Indische Leger) inspecteert eenige afdeelingen van het korps Vrouwelijke Vrijwilligers in het opleidingskamp Columbia op Nieuw Guinea.

Den heer Noel Monks, correspondent van de „Daily Mail” te Batavia, is de schrik om het hart geslagen. In een artikel, dat op 30 November in de „Daily Mail” te Londen, verscheen, prijst hij de voorbeeldige zelfbeheersching en discipline der Britsche en Britsch-Indische soldaten, maar over Soekarno is zijn meening gewijzigd.

„De zoogenaamde Indonesische president Soekarno, die, toen ik op Java aankwam, inderdaad gezag uitoefende, controleert nu nauwelijks de straat, waarin hij woont van het eene eind naar het andere. Dit is geen kwestie meer van Indonesische onafhankelijkheid, maar van het opgroeien van de „baby” volgens de plannen van zijn Japansche ouders — plannen die gebaseerd zijn op rassenhaat. Java is in de greep van de terroristische jeugd, die oorspronkelijk door Soekarno is opgevoed om tezamen met de Japanners te vechten. Tenzij onze militaire leiders nog vastberadener stappen doen — met de edelmoedige toestemming van regeeringskringen — zal het allen, die het ongeluk hebben zich hier te bevinden, den kop kosten. Vergeleken met de terroristische methoden van de Indonesiers te Batavia, zijn de moordenaars van Hitler maar amateurs,” zoo besluit Noel Monks zijn niet opwekkende verhaal.

R.V.D. contra prof. Gerretson.

In „De Nieuwe Eeuw” heeft prof. dr. C. Gerretson een aanval gedaan op het beleid van dr. H. J. van Mook. Op de telexmachine van het Algemeen Nederlandsch Persbureau is de zaak verder tusschen den Regeeringsvoorlichtingsdienst en prof. Gerretson uitgevochten.

De R.V.D. schreef op 24 November het volgende:

„In „De Nieuwe Eeuw” van 17 November 1945 doet prof. dr. C. Gerretson een aanval op het beleid van dr. Van Mook gedurende den tijd, dat deze de ambten van Minister van Koloniën en van Luitenant-Gouverneur-Generaal tezamen waarnam.

Deze aanval berust op een voorstelling van zaken, die geheel bezijden de waarheid is.

In de periode September 1944 tot Maart 1945 zouden in het bevrijde Zuiden 25.000 man beschikbaar zijn geweest om naar Nederlandsch-Indië uitgezonden te worden, en dit zou door dr. Van Mook stelselmatig zijn gesaboteerd.

De waarheid is, dat na het vertrek van dr. Van Mook naar buiten Europa medio September 1944, door de toenmalige regeering in verband met de eischen van de SHAEF van de geraamde mankracht in het Zuiden van plm. 29.000 voor Indië werden bestemd 4.000 man gezagtroepen, 1.000 man luchtsrijdkrachten en 600 man aan NICA-personeel.

Na zijn terugkeer in Europa, eind Januari 1945, is door dr. Van Mook krachtig aangedrongen op meer afdoende maatregelen, en bij zijn vertrek in begin Maart 1945 was in Nederland het plan aanvaard tot uitzending van 20.000 man gezagtroepen, 2.000 man luchtsrijdkrachten en

5.000 man Nica-personeel. Hij drong voorts aan op concentratie van de vloot en van alle luchtsrijdkrachten in het Oosten.

Gedurende zijn verblijf in San Francisco op de hoogte komend van de bezwaren die onze plannen bij de combined chiefs of staff ontmoetten, heeft hij zich met Minister Van Kleffens naar Washington begeven om door een persoonlijk pleit bij die hoogste geallieerde militaire autoriteit haar goedkeuring te verwerven. Helas zonder succes.

Het is een verdichtsel, dat ons te dien tijde in de Vereenigde Staten militaire hulp zou zijn aangeboden.

Verdichtsel is ook het geheimzinnige telegram, dat volgens een ander artikel van dr. Gerretson in „De Nieuwe Courant” van 10 November omstreeks 27 October uit den Haag zou zijn uitgegaan en een uitdrukkelijk bevel der regeering zou hebben te niet gedaan.

In het bovenstaande zijn enkele beweringen van dr. Gerretson rechtgezet, die den schijn van feiten droegen. In debat te treden over dr. Gerretson's vernuftige betogen ligt verder niet in de bedoeling.

De verdediging van prof. Gerretson, die twee dagen later over de telex ging, was vervat in de volgende bewoordingen:

„In afwachting van de volledige weerlegging in het volgende nummer van „De Nieuwe Eeuw” wenscht prof. Gerretson voorloopig ten aanzien der hoofdquestie van dr. Van Mook al dan niet schuldigheid aan de huidige weerloosheid der Indische regeering, vast te stellen dat de waarheid van zijn en de onwaarheid der regeeringsverklaring onomstootelijk blijkt uit de simpele vergelijking van Minister Logemann's regeeringsverklaring in de Tweede Kamer met het regeeringsdementi van Zaterdag. Volgens het dementi be-

droeg de beschikbare mankracht in het Zuiden in September 1944 29.000 man, waarvan 5000 voor Indië zijn aangewezen, in plaats van de 22.000 die noodig waren voor het klaarmaken voor Indië. Aan de recruten oefening en de wapening dezer 22.000 is conform mijn bewering en ook blijkens het dementi door dr. Van Mook tusschen September 1944 en Mei 1945 hoegenaamd niets verricht dan een begin Maart genomen, maar eerst na Mei uitgevoerd besluit, hoewel dr. Van Mook als, krachtens K.B. van 23 December art. 3 al. 1, opperbevelhebber van het Nederlandsch-Indische Leger, voor de spoedigst mogelijke formatie van dat leger uitsluitend en persoonlijk verantwoordelijk was en bleef, ook na zijn vertrek naar Brisbane. De door mij vermelde indruk der betrokken militaire chefs dat dit verzuim opzettelijk was, blijkt juist door de mededeeling, dat sedert Augustus 1944 met Australië onderhandeld werd, daar de opperbevelhebber de opleiding der gezagstroepen in Australië wilde, wilde hij natuurlijk geen opleiding in het Zuiden en Engeland. Uit deze vergelijking blijkt tevens, dat minister Logemann onwaarheid heeft gesproken toen hij tot dekking van dr. Van Mook's verantwoordelijkheid in zijn regeeringsverklaring zeide: „Uiteraard kon het Nederlandsche Zuiden slechts een deel van deze mannen (de noodige 22.000) leveren”. Integendeel, het Zuiden kon en wilde ze leveren en heeft ze geleverd, doch de opperbevelhebber Van Mook heeft ze niet willen recruteeren en oefenen, omdat hij oefening in Australië voorstond. Hadden deze 22.000 bij de capitulatie van Japan geoefend en gewapend en vervoersklaar gestaan, dan ware de huidige Indische ellende, de bewaking der kampen en de gedwongen bespreking, voorkomen. Die verantwoordelijkheid hiervoor rust op dr. Van Mook.”

DEELEMEN-KOETSIER WACHT OP EEN VRACHTJE.

Indië in de twintiger jaren

V.

Journalistieke en andere herinneringen

door Boekitangin

Ridders van de Pen. I.

In het begin van Maart 1920, toen ik het gouvernement diende als oudst aanwezend ambtenaar in de telegraafzaal te Weltevreden, zei een collega tegen me:

— Jij wilt immers in de journalistiek? Nou, aan den overkant bij het Nieuwsblad moeten ze een redacteur hebben... Kun je best eens probeeren...

Ik was drie-en-twintig en voelde me voor journalist in de wieg gelegd, ofschoon ik van het krantenvak niet de flauwste notie had. Het zou dus een sprong in 't duister worden, maar daar deinst men op dien leeftijd niet voor terug. Daarom liep ik prompt het kantoor uit en de brug over naar Pasar Baroe, waar, tusschen de kali en een kampong, destijds de kantoren van het Nieuwsblad gevestigd waren. Het hoofdgebouw maakte geen erg grootschen indruk. Een lange gang in 't midden, links de administratie en de directie, rechts een reeks in elkaar loopende vertrekken, waar de redactiestaf zetelde. De gang vormde de kortste verbinding tusschen kampong en kali, met het gevolg dat er altijd een druk va-et-vient was van inheemschen die, soms met een paar geiten aan een touw of een korf vol ajams over den schouder, het Nieuwsblad-heiligdom doorkruisten. Niemand nam er aanstoot aan; redacteurs, copy-jongens en schuifelende inlanders merkten elkaar ternauwernood op, vervuld als ieder was van zijn eigen zaken. Men passeerde elkaar, voilà tout.

Ik liet me aandienen, moest even wachten voor een vouwdeur en werd toen binnen gelaten bij den hoofdredacteur. Aan een bureau dat stapels brieven, brochures, drukproeven en andere paperassen

torste, zat, in een wolk van sigaretten-rook, een man van middelbaren leeftijd. Een zware, massieve figuur, met dik grijzend haar, een bruin gezicht, breed voorhoofd en donkere oogen. Hij had, in zijn gedrongenheid en met die golvende manen om dat breede hoofd, iets dat aan een leeuw deed denken. Maar die indruk werd meteen verzacht door de zeldzaam trouwhartige blik van zijn groote oogen. Hij imponeerde en tegelijkertijd boezemde hij vertrouwen in. Men voelde instinctief: ziedaar een grootmoedig man, iemand in wien geen bedrog schuilt. En zoo heeft hij zich dan ook altijd getoond al de jaren dat ik het voorrecht had hem te kennen: F. H. K. Zaalberg, journalist par droit de naissance en ridder zonder vrees of blaam van de Indische journalistiek.

Het eerste gesprek, dat we samen voerden, was kort. Hij keek me recht in de oogen, haalde diep de rook van zijn sigaret in en zei, nadat ik mijn wenschen kenbaar had gemaakt:

— Denkt u dat u schrijven kunt?

Ik dacht dat het wel gaan zou.

— Hebt u ook nog diploma's?

Ik had er twee of drie.

— Hoeveel verdient u?

— Driehonderd gulden in de maand.

— Dan kunt u hier over veertien dagen beginnen op vierhonderd.

Zaalberg boog zich over zijn papieren, het onderhoud was afgelopen.

Ik nam op staanden voet ontslag bij de telegraaf, tot afgrijzen van mijn onmiddellijke chefs, die het een misdaad vonden zoo je toekomst te vergooien en voorspelden, dat het me nog berouwen zou. Maar het heeft me nooit berouwd, al ben ik een paar keer voor heel korten tijd uit het vak geweest. Le journalisme mène à tout, maar wie er eens van geproefd heeft, keert er bijna altijd weer naar terug. Qui a bu, boira, zegt een ander Fransch spreekwoord.

Overigens was in het begin niet alles altijd even gemakkelijk. Zaalberg had, bij zijn tallooze deugden, die hem tot een mentor bij uitnemendheid maakten, één eigenaardigheid waar men aan wennen moest: zijn eigen waarde kennend, trad hij niet in discussie over de kwaliteit van een artikel, tenminste niet met zijn jonge redacteurs. Vond hij een stukje goed, dan nam hij het op, was het niet goed, dan deponeerde hij het ergens op zijn schrijftafel, waar het liggen bleef met een stapel andere versmade pennevruchten. Werde de stapel te hoog, zoodat hij er last van kreeg, dan ging alles met één veeg de prullen-

mand in. Berretty van Aneta, die ook als jongmaatje bij hem begonnen is, placht te vertellen hoe hij eens een even stillen als verbitterden strijd met Zaalberg had gevoerd om een artikel dat hij, Berretty, zoo ongeveer het laatste woord in de journalistiek achtte. Elken morgen legde hij het boven op de binnengekomen post, zoodat het oog van Zaalberg er onmiddellijk op moest vallen. En zonder mankeeren vond hij het 'smiddags terug op het bekende hoekje van het bureau. Dit ging weken zoo door, want Berretty was een taaie, zonder dat er een woord over gesproken werd. Toen kwam de periodieke schoonmaak en daarmee verdween het stukje, dat epoch moest maken, voor goed in de vergetelheid.

Dit dédain van Zaalberg om inferieur werk te bespreken en zijn beslissing te motiveeren, zette wel eens kwaad bloed bij medewerkers die zich voelden. Sommigen leerden hem nooit kennen. En dan kwam de aangeteekende brief-met-ontslag, alhoewel logische afsluiting van al te veel gedeponeerde opstellen, wel als een heel onaangename surprise.

Maar al besprak Zaalberg dan het werk van zijn redacteurs zelden of nooit, de wijze waarop hij het soms veranderde was op zichzelf een leergang in de kunst van het schrijven. Hij was een meester in het omwerken, bekorten, samenvatten, polijsten. Soms wist hij door een paar kleine wijzigingen en resumpties het heele karakter te veranderen, zoodat een lang en rammelend relaas een pittig artikel met ruggegraat werd. Soms wijzigde hij zoo grondig, dat er meer blauw dan zwart stond in de copy, maar dan was een zouteloos stukje ook getransformeerd in een juweel van geest en trefzekerheid. Ik voor mij had de voldoening dat mijn eerste bijdrage, die ik met angst en beven ingediend had na een avond van zwoegen en zweeten, een aanval van Karel Wybrands uitlokte, die Zaalberg voor den schrijver aanzag. Pas later begreep ik, dat de enkele kleine retouches, door den hoofdredacteur aangebracht, aan het ding zoo'n karakteristieke tjap-Zaalberg hadden gegeven, dat zelfs een oude rot als K. W. er door misleid was.

Zaalberg had schik in dergelijke krachten, alleen door iemand met zijn enorme routine en virtuositeit, te volbrengen. Het gebeurde dat correspondenten en medewerkers ons in den steek lieten, zoodat wij jongeren ons angstig afvroegen hoe we het hoofdblad vol zouden krijgen. Dan was Zaalberg pas in zijn element. „Als Onze Lieve Heer de wereld uit het niet geschapen heeft, kan ik wel een krant uit niets maken", placht hij te zeggen. En dan pende hij achter elkaar een kolom vol fonkelende driestarren, maakte een ingezonden stuk tot uitgangspunt van een beschouwing die nieuwe perspectieven opende en liet een Aneta-telegram uitdijen tot een betoog, dat men las als een roman. Hij kon even goed een hoofdartikel schrijven als een verslag van een voetbalwedstrijd of een opera-recensie, had zijn weerga niet in het vertalen van raadselachtige Reuter-telegrammen en was ver-uit de beste Volksraadverslaggever, die de Indische pers ooit gehad heeft.

Als adressenschrijver begonnen, zonder veel meer dan lager onderwijs te hebben genoten, leerde hij Nederlandsch uit de

IN 'T LAND VAN
DE AJAM.

Het verkeer op den Grooten Postweg te Bandoeng.

artikelen van Daum, zijn hoofdredacteur, en uit de groote Van Dale, en verwierf hij een grondige kennis van Engelsch door zelfstudie. Zijn fameuze driestarren evenaarden die van Kuiper in pittigheid en gedrongen zeggingskracht, en overtroffen de korte artikelen van Daum, den legendarischen stichter van het Nieuwsblad, dien hij zijn leven lang is blijven vereeren.

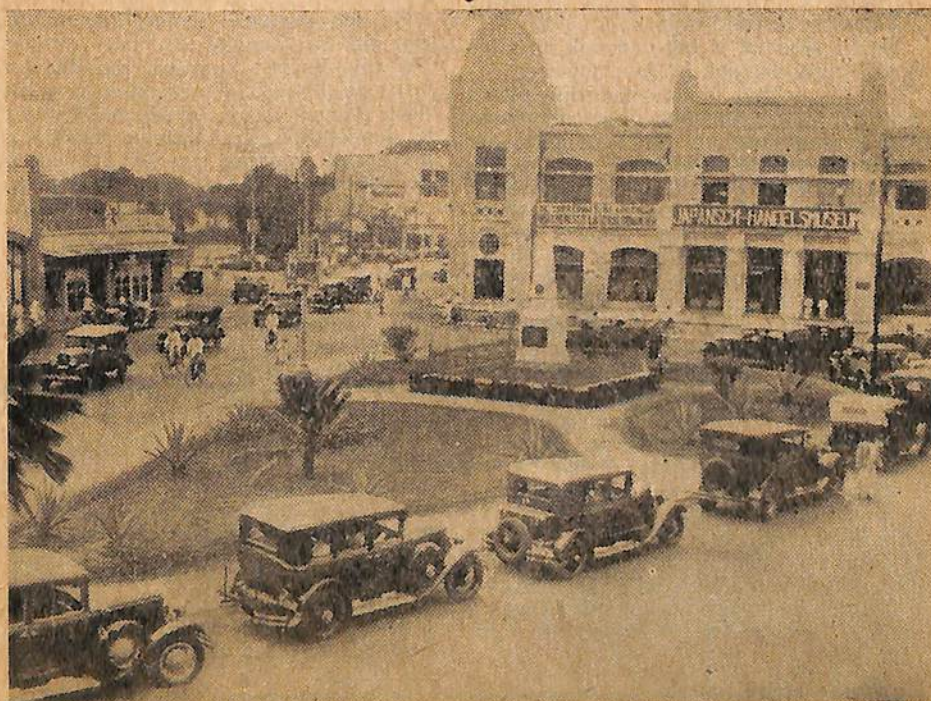
Daum's levensgroot portret hing aan den wand tegenover het bureau van Zaalberg, en ongetwijfeld is het voor hem vaak in letterlijken zin een „teeken aan den wand" geweest, als zijn heftig temperament de overhand dreigde te nemen bij de schandelijk heftige en smalend-persoonlijke aanvallen, waaraan hij bloot stond. Want Zaalberg, die in zijn redactievoering een toonbeeld was van degelijkheid en distinctie, was een emotioneel en hartstochtelijk mensch. Hij heeft eens als hoofdredacteur ontslag genomen omdat de tochtdeuren van zijn kamer piepten en de toenmalige directie, in weerwil van zijn klachten, verzuimde het euvel te verhelpen. Hij greep zijn hoed, liep het kantoor uit en wilde het Nieuwsblad niet meer zien. Natuurlijk kwam alles weer gauw in 't reine, maar dit voorval teekent zijn impulsief, opbruisend karakter. Zoo wordt het duidelijk dat persoonlijke aantijgingen en, wat men in Indië noemde „de vuile stukjes", hem diep moesten wonden. Hij leed er onder. Maar hij had een te hooge opvatting van zijn taak: de strijd voor een beter Indië, en van zijn beroep om in zijn krant, de krant van den vereerden Daum, met dezelfde wapens van repiek te dienen. Hij kon fel zijn in de polemiek, maar zijn wapen bleef toch altijd de degen. Ponjaard en mestvork versmaadde hij. Daarom kon hij redetwisten met een Lievegoed of Stokvis, niet met een Thomas of Wybrands.

Zoo herinner ik mij een uitermate vuil stukje van Thomas in het Bataviaasch Handelsblad, op zichzelf beschouwd al een infamie, maar dubbel infaam omdat Thomas' kwijnend blad op allerlei manieren van Zaalberg's edelmoedigheid profiteerde, en onder meer sommige bijdragen zonder bronvermelding mocht overnemen. Ik heb Zaalberg gesmeekt hem te antwoorden op den toon dien hij verdiende, wat een klein kunstje zou zijn, gezien de kwetsbaarheid van den aanvaller. Zaalberg liet me gaan zonder iets te antwoorden. Even later moest ik bij hem komen. „Lees dat eens", zei hij, en gaf me een lange driestar in zijn bekende, fijne handschrift. Ik las het stuk, en als er ooit zaligheid is geweest in bevredigde wraakzucht, dan genoot ik die, bij de lezing van het antwoord aan Thomas. Er stond geen onvertogen woord in, maar het liet van Thomas geen stuk heel — elke zin sneed en kerfde, het was geen polemiek meer, het was vivisectie, een in zijn soort meesterlijke afrekening met een onscrupuleuzen revolver-journalist, die hier genadeloos in kleine mootjes werd gesneden, zooals hij verdiende. Ik was in de wolken en liet het merken ook. „Dus je hebt het goed gelezen?" vroeg Zaalberg. „Kijk dan wat ik ermee doe." En met snelle gebaren scheurde hij het in snippers. Ik moet zeggen, het ging me door de ziel, en ik heb een beroerde avond gehad vóór ik de grootheid van het gebaar innerlijk aanvaardde kon. Had Zaalberg het alleen maar geschreven om mij te toonen dat hij het óók kon, even goed als Wybrands en Thomas? Of had hij het moeten schrijven, wijl hij een uitlaat noodig had voor den storm van wraakgevoelens in eigen gemoed?... Deze vragen blijven onbeantwoord. Maar de geboren edelman, die Zaalberg was, hield in laatste instantie zijn wraaklust ten onder, en in zijn krant, de krant van Daum, bleef het antwoord aan Thomas achterwege.

Grand seigneur, dat was Zaalberg in zijn redactievoering, dat was hij voor degenen die zijn hulp inriepen en hem met ondank en laster betaalden, grand seigneur in zijn weigering om uitgeleend geld terug te vragen, al had hij het zelf hard nodig, grand seigneur ook in het vergeven en vergeten van groote en kleine laagheden.

Een Nederlandsch journalist, ik zal zijn naam verzwijgen, die tot den redactiestaf behoorde, bleef op een goeden dag weg. Hij liet weten dat hij niet terug zou komen. Een paar dagen later kwam er een brief, gericht aan Zaalberg persoonlijk. Ik moest bij hem komen. „Zie nu eens wat die man mij schrijft", zei Zaalberg op een toon die een mengeling was van verontwaardiging, afschuw en diepe gegriefdheid. In den brief was op smalenden toon sprake van een geschil over bezoldiging; de schrijver achtte zich achteruit gezet op een wijze „die onder volbloed-Europeanen niet gebruikelijk was" en nam derhalve ontslag. Zaalberg, de Indische jongen, die zijn leven gewijd had aan de opheffing van den Indo en aan het wegruimen van geschillen tusschen Indo's en Totoks, en die als een reus boven Indo's en Totoks beide uitrees, was ditmaal zwaar getroffen. Maar toen zijn beleediger een paar jaar later aan lager wal was geraakt, in de kampong leefde en een brief schreef waarin hij verzocht het voorgevallene te vergeten, vergaf en vergat Zaalberg, en hij nam hem weer in de redactie op.

Zoo was Zaalberg de Grootmoedige, de man van het breede gebaar, de grand seigneur in de Indische journalistiek. Het is nu al bijna twintig jaar geleden dat de pen voor altijd aan zijn hand ontviel, maar zijn heugenis leeft voort, en schrijver dezes is niet de eenige die het als een eer beschouwt jaren lang tot zijn medewerkers te hebben mogen behooren.

HET EENS ZOO GEZELLIGE PASAR BESAR — SOERABAJA.

Het Hindoe - Epos Ramayana

in de

Javaansche Literatuur

*„Zoo lang de bergen staan, en
de rivieren op de aarde zijn, zoo
lang zal hier op aard het lied
van Râma blijven.”*

Aldus luidde de belofte van den God Brahma zelf, toen hij den dichter Walmiki uitnoodigde, de heldendaden van den, later als een incarnatie van Wishnoe beschouwden koningszoon Râma te bezingen.

En inderdaad is het „Râmâyana” (Sanskrit: „De lotgevallen van Râma”) tot op den huidigen dag in alle lagen der maatschappij blijven voortleven.

In de eerste plaats uiteraard in het stamland van zijn ontstaan, het tegenwoordige Britsch-Indië, doch ook in de gebieden daarbuiten, waarover eens de cultuur der oude Hindoes zich uitstreckte. Eenig idee van den omvang der Râma-vereeëring in het oude Indië geeft de volgende spreuk uit een in vergoddelijking van dezen held geschreven werk:

„Duizend Brahmanen-moorden, opzettelijk of onopzettelijk begaan, en tienduizend goudstiefallen, gevallen van dronkenschap en schendingen van de echtelijke sponde des leeraars, honderdduizend biljoen vergripen, die door kleinere zonden zijn ontstaan — door het uitspreken van de Râma-mantra (== tooverspreuk) zijn de alle vernietigd.....”

Omstreeks den aanvang onzer jaartelling ontstaan en aan den dichter Walmiki toegeschreven, is dit heldendicht tezamen met het-tweede oud-Indische volksepos, de „Mahâbhârata”, voor het uitgestrekte Hindoesche cultuurgebied van Z.-O.-Azië, hetgeen de „Ilias” en de „Odyssea” voor de door den Griekschen geest bevruchte Westersche wereld zijn.

In dit verband is het dan ook alleszins begrijpelijk, dat ook in den Indischen Archipel dit dichtwerk een belangrijke plaats bekleedt, waar immers gedurende ruim anderhalf millenium (in 1478 ging het machtige Hindoe-Javaansche rijk Madjapahit ten onder) in deze eilandenwereld om den evenaar een sterk Hindoeïsch getinte cultuur bloeide. Zoowel in de klassieke Maleische literatuur als in de nog rijkere Javaansche letterkunde, vindt men dan ook verscheidene literatuurproducten, waarin de zoo geliefde Râmâyana-stof op min of meer vrije wijze is verwerkt. Hierbij genieten echter door hun schoonen vorm en grooteren rijkdom aan dichterlijke en romantische episoden, de Javaansche bewerkingen de prioriteit boven de zooveel soberder Maleische navolgingen. Reeds duizend jaar geleden zijn de ons thans nog overgeleverde Javaansche letteren ingezet met een in het Oud-Javaansch gestelde kakawin (= gedicht) bewerking van Walmiki's heldendicht, welke door den dichter Yogicwara waarschijnlijk omstreeks 925 moet zijn vervaardigd.

Een magistraal werk.

De kakawin „Râmâyana”, die naderhand, toen het Oud-Javaansch te on-

verstaanbaar was geworden, door een Nieuw-Javaansche omwerking van Jasadipoera werd gevolgd, is een magistraal werk van edele strekking en evenwichtigen opbouw, met een weelderige verscheidenheid in verskeuze en een beeldende kracht in schilderingen en vergelijkingen, die ons in verbaasde bewondering brengen. Een literair kunstwerk, waarvan de alleszins tot oordeelen bevoegde javanicus Prof. Berg opmerkt, dat het „een juweel van Oud-Javaansche letterkunde, een waardige bewerking van het Sanskrit gedicht van Walmiki (is)”.

Ja, de Oud-Javaansche kakawin is in tegenstelling tot het meer streng epische karakter van het oude „Râmâyana” nog rijker aan natuurbeschrijvingen en min of meer idyllische schetsen, terwijl ook de neiging tot het beschrijvende, bloemrijke en romantische sterker op den voorgrond treedt dan in het Sanskrit origineel.

Het „Râmâyana”, waarvan de inhoud door het Oud-Javaansche kunstdicht, hoewel in aanmerkelijk beknopten vorm, nauwkeuriger wordt weergegeven dan in de vrijere Maleische bewerkingen, verhaalt in 7 boeken, die gezamenlijk uit 24.000 sloka's (4-regelige strofen) bestaan, de avonturen en omzwervingen van Râma. Râma is de kroonprins van Ayodhya (het huidige Audh), van welken naam het Javaansche Jogja nog een afleiding is. Om zijn vader voor woordbreuk te behoeden, waar deze het successierecht aan zijn halfbroer Bharata had toegezegd, begeeft Râma zich met zijn echtgenoot Sitâ en zijn jongeren broer Laksjmana vrijwillig in ballingschap. Door een list wordt de schoone Sitâ door den demonen-koning Râwana naar zijn rijk op Langkâ (Ceylon) ontvoerd. De apen-koning Sugriwa, die door zijn broer Walin van den troon is gestooten, doch door Râma is bijgestaan om dezen te doden (zie afb. A), steunt hem met zijn apenleger, waarvan een der aanvoerders, de schrandere Hanoman, de verblijfplaats van Sitâ weet op te sporen. De apen bouwen nu den dam Sêtoebandha (vgl. de Javaansche plaatsnaam Sitoebanda) tusschen het Indische vasteland en Râwana's rijk, het eiland Ceylon, waarvan de huidige Adamsbrug nog een overblijfsel heet te zijn (zie afb. B). Na een hevigen strijd wordt Râwana verslagen en Sitâ teruggevoerd, waarna Râma naar Ayodhya terugkeert, waar zijn halfbroer Bharata hem vrijwillig de regeering afstaat *).

Deze stof heeft de Oud-Javaansche dichter, een tijdgenoot van die rijke cultuurperiode, waarvan de machtige Baraboeidoer voor eeuwig getuigenis aflegt, in den kunstigen vorm van 26 „Sarga's” (Zangen) gegoten, waarvan elk een begin- en een slotkwatrijn heeft. Den oorspronkelijke tekst over het algemeen vrij

nauwkeurig volgend, kan de kakawin toch geenszins als een loutere vertaling of navolging worden opgevat. Door er, vooral in de laatste drie Zangen, van allerlei van eigen vinding aan toe te voegen, heeft de Javaansche auteur een op zich zelf staand kunstwerk geschapen, dat, evenals het geheele beeld der Hindoe-Javaansche cultuur, een organische synthese vormt van geïmporteerde Hindoe- en autochthoon Indonesische elementen.

Afgebeeld vinden we dezen tekst in de eerste helft van de 14e eeuw in het beeldhouwwerk van de Tjandi Panataran bij Blitar, terwijl de prachtige Râmâyana-basreliefs van de Midden-Javaansche tempelgroep van Lara Djonggrang (zie afb.) waarschijnlijk van even vóór de tot standkoming der kakawin dateren. *) Ook op Bali vond veelvuldig uitbeelding van episoden of helden uit het oude epos plaats (zie afb.). De vermaardheid van het Javaansche kunstwerk bleef immers niet tot Java beperkt. De in de tweede helft der 18e eeuw door Jasadipoera vervaardigde omwerking in moderne bewoordingen, de „Serat Rama”, die op Java groote verbreiding heeft gevonden, wordt ook op Madoera ten gehore gebracht, waarbij dan de Javaansche tekst afgewisseld wordt met vertaling in Madoereesch proza. Op Bali wordt bij gewijde bijeenkomsten eveneens uit het Javaansche Râmâyana voorgedragen, waarbij dan telkens, wanneer één regeltje kakawin gezongen is, een vertaling in modern Balineesch proza volgt.

Populaire bewerkingen.

Naast het oude kunstdicht en de bovengenoemde Nieuw-Javaansche „Serat Rama”, bestaan er nog eenige andere, meer populaire bewerkingen van de Râmâyana-stof, waarvan wij slechts de „Rama Keling” en de „Serat Kanda” willen noemen. Deze werken, die in soberheid van weergave en vrijere navolging van het Sanskrit origineel groote overeenkomst vertoonen met de verschillende redacties der Maleische „Hikajat Seri Rama” („Het Verhaal van Sri Rama”), vormen o.m. het repertoire van den dalang, den vertoonder van het Javaansche wajangspel. De Oud-Javaansche kakawin speelt hierbij slechts in zooverre een rol, dat ze dient als bron voor „soeloeks”, waarmee citaten worden aangeduid, die, hoewel voor het publiek grootendeels onverststaanbaar, ter opluistering van de wajangvoorstellingen plegen te worden geciteerd.

Om den lezer eenigen indruk te geven van den dichttrant der kakawin „Râmây-

*) Een Engelsche Râmâyana-vertaling in verzen leverde Griffith (Benares 1895), in proza Dutt (Calcutta 1891).

*) Zie W. F. Stutterheim, „Râma-Legenden und Râma-Reliefs in Indonesien”, München 1925, waarin deze reliefs volle-

dig worden uitgebeeld en toegelicht, en waaraan wij de afgedrukte foto's ontleenden.

ana", volgt hier tot slot de vertaling van een kort fragment uit den Jlen Zang. *) Het schildert den tocht van Râma en Laksjmana vanuit Ayodhya naar een naburige kluizenarij:

„Juist in den herfsttijd gingen zij daar
[heen op weg,
Beschouwend al de liefelijke streken
[op hun weg
Met groote rivieren. Langs wonder-
[schoone heilige badplaatsen
[kwamen zij,
Langs lusthoven en meren en water-
[vallen, alle kristalhelder.
Witte en roode lotusbloemen geurden,
De hommels daarop gonsden luid en
[uitgelaten;
Een zachte wind, die er op blies, deed
[de geuren zich verspreiden.
Râma en Laksjmana werden te dier
[stonde er door met vreugde vervuld.
Bloemen stonden overal verspreid
[langs den rand van den weg;
Al voortgaande plukte Râmabhadra ze.
Zij baadden en reinigden zich in den
[stroom.
En genoeglijk, op een vlakken steen,
[rustten zij daar uit.
Geheel ontloken waren de lotusbloe-
[men, wier roode blaren open
[stonden,
De golven van het meer waren oor-
[zaak dat zij zich bewogen,
Duidelijk waren ze zichtbaar als
[bewegende vuurvlammen.
De erboven rondolende hommels
[geleken de rook ervan.
Liefelijk was het bosch en, als willen-
[de zich spiegelen, boog het voorover.

Als men goed oplette was het beeld
[ervan duidelijk te zien in den stroom.
Brutaal bewoog zich snel een dartele
[deleg-visch.

Het beeld verdween, werd onduidelijk
[en verstoord daardoor.
Toen verscheen de Zonnegod.

En de nachtlotussen kwijnden, weg
[was hun schoon;
Het was alsof de boomen mede

[treurden:
Het luidruchtig gekwetter der vogels
[was als het ware hun gewezen.

En 't uiterlijk der boomen was, als of
[ze zich wilden laten bekijken.
En zelfs de meertjes waren alle blijde.

Hun bloemen, alle wit, waren als
[t' ware hun oogen,
De er op zittende zwarte hommels hun

[oogappels.
Bevend bewoog zich de daglotus,
[aangeraakt door den wind,

Als een vertoornde vrouw die haar
[echtgenoot afweert en toch naar
[hem verlangt.

Want de hommel was eerst naar de
[nachtlotus gegaan: daarom was
[zij afkeerig:

Immers, jaloerschheid is de eigenaar-
[digheid van een beminde vrouw.

Daar in het bosch laten opgewonden
[bijen een lieflijk geluid hooren,

Waardoor de reeën gaan slapen, in de
[meening, dat er een liedje voor
[hen gezongen wordt.

Ook de Tjândâla's (leden van een
[verachte kaste) komen er door
[tot een verkeerde opvatting.

Want steeds denken zij zingende
[zwanen te hooren.

Glanzend helder wordt nu het schoone
[meer en steeds fraaier,

Overal bestraald door den glans
[der zon;

Vermiljoenkleurig als roode lak is
[haar glans,

Het is alsof men vuurgloed tot water
[ziet smelten.

Zoo zagen zij de liefelijke woudstreek.
En daarna, ziende de vruchtbare

[fraaie bergrijstvelden, met hun
[groeierende padi,

Alle effen glad en pas schoon gewied,
Waren Râma en Laksjmana verheugd,

[al dat schoons te zien." Br.

*) Ontleend aan Prof. T. J. Bezemer, „Proza en Poëzie van Oud- en Nieuw-Java", Deventer 1942, blz. 18 e.v. Vertaling v. Zang I—VI door H. Kern in de Bijdr. Kon. Inst. v. d. Taal-, Land- en Volkenk. v. N.-I. 73 (1917) en van Zang VII—XXVI door H. H. Juynboll in dezelfde Bijdr. 78—92 (1922—1936).

Een kreet om barmhartigheid

Een rilling van afgrijzen.....

Uit den troebelen stroom van veelal verwarde berichten, welke hier te lande uit Indië ontvangen worden, brengen wij een tweetal berichten naar voren, welke, — het is diep-treurig het te moeten vaststellen —, in Holland zonder reactie van eenige beteekenis zijn opgenomen.

Het eerste bericht was een telegram uit Batavia dd. 23 Nov. meldende:

„dat extremisten een interneeringskamp bij Ambarawa hebben overvalen en daarbij vrouwen en kinderen niet hebben gespaard. Negen vrouwen of kinderen zijn gedood, tenminste drie zijn stervende en er zijn twintig personen zwaar gewond.”

Tot zoover dit telegram, dat bij ieder, die zich realiseert wat daar in Ambarawa precies gebeurd moet zijn: een aanval van een wilde gewapende bende op weerloze vrouwen en kinderen, een rilling van afgrijzen moet hebben teweeggebracht. Dit korte bericht, dat hier een kreet van barmhartigheid zal hebben doen opwellen, dat daar met het diepste afgrijzen zal hebben vervuld, vinden wij overeenkomstig zijn beteekenis in vrijwel geen enkel Nederlandsch blad naar voren gebracht. Hier en daar stond het als een gemengd berichtje in de vierde of vijfde kolom van de derde pagina. Het is natuurlijk belangrijker den tekst van een petitionnement te publiceren, waarin om „geen geweld” wordt verzocht, maar dan toch had een scherp protest tegen een dergelijken misdadigen aanval op weerloze vrouwen en kinderen niet achterwege mogen blijven.

Wij laten hier nog een ander bericht volgen, ontleend aan een correspondentie uit Medan in het „Alg. Handelsbl.” van 21 Nov. j.l.:

„De extreme nationalistische elementen en een groot aantal doodgewone gangsters, beheerschen de hoofdwegen en terroriseeren het platteland. Men heeft dus heel de blanke bevolking wel in Medan moeten concentreren en daarvoor biedt de Europeesche woonwijk nauwelijks voldoende ruimte.

Hoe onveilig het buiten Medan is, bewees het drama te Siantar, waar een opgewonden menigte van zes à zeventuizend Bataks en Atjehers het plaatselijke hotel belegerde, en ten slotte drie Nederlanders en twee Zwitsers vermoord heeft. In aansluiting op eerdere berichten hierover, die u inmiddels misschien hebben bereikt, valt van deze tragedie thans nog het volgende te melden: De ongeregelheden werden aangestookt door een aantal Atjehsche kwaadwilligen en een stelletje Bataksche bandieten; van een „politieke ondergrond” mag men nauwelijks spreken; het nationalisme werd meer als vlag gebruikt om de gruwelijke lading te dekken. Het volk schreeuwde „merdeka” (vrijheid) en „blandah mathi” (dood aan de blanken), maar de feitelijke aandrift was roofzucht, vermengd met het bekende Atjehsche geloofsfanatisme.

Terwijl de bewoners van het hotel zich zoo goed mogelijk met enkele wapenen trachtten te verdedigen, stak de menigte door middel van in ben-

zine gedrenkte lappen het gebouw in brand. Bij de pogingen om het brandende pand te ontvluchten, werden de bekende geneesheer van het Siantar Dokter Fonds, dr. Boers, diens vrouw, de vertegenwoordiger van het Ned.-Ind. Landsyndicaat, het oud-lid van den Volksraad, de heer Groenenberg en de Zwitsersche planters Bauer en Boner om het leven gebracht.

Twee andere Zwitsers de planter Schuepp en de vertegenwoordiger van het Roode Kruis dr. Suerbeck, zijn door de menigte weggevoerd en sindsdien vermist.”

Ook dit bericht zal een rilling van afgrijzen teweeg brengen. Wat moet er in

het aangezicht van een afgrijzigen dood in die laatste stonde zijn omgegaan in die rampzaligen, voor wie geen redding meer mogelijk was?

Het is afschuwelijk. Hiertegen komt alles in opstand. Hier is geen sprake van politieke wenschen, van politieke inzichten, van politieke illusies. Er is hier ook geen sprake van een „revolutie-verschijnsel.” Men moet de psychologie van de inheemsche massa onder bepaalde invloeden grondig hebben bestudeerd om een verklaring voor te kunnen vinden. Hetgeen dan nog niet verklaard, dat een „regering” die heeft gemeend een beroep op de Vereenigde Volkeren te moeten doen, het aangedurfd heeft de risico's dezer excessen te aanvaarden.

De eerste Nederlandsche stem over

de Pisang en de Doerian

Jan Huygen van Linschoten, de eerste Nederlander, die in 1596 in zijn „Itinerario” berichten over den Indischen Archipel heeft medegedeeld, brengt hierin ook de zoo algemeen bekende pisangs en doerians ter sprake.

„De Indiaensche Vygen — zoo zegt hij van de pisangs — zijn menigerhande ende veel soorten, d'een beter als d'ander, ende sommige cleijn, en andere groot, so dun, so dick, etc. maer al in 't generael zijn van een fatsoen ende coluer. (Ze) zijn van wonder goeden smaeck; men schiltse, hebben schillen, sommige ghelijck die huijskens van Boonen en ander, wat dunder: maer zijn sachter, van binnen van coluer witachtich, ende in 't bijten sacht, ghelijck of het meel ende botter te samen waer; is soetachtigh, in somma, zijn van seer goede ende leckeren smaeck; zy moghen verstrecken voor suyvel ende broot, ende men souder hem machtigh wel met onderhouden, sonder anders spyse van doen te hebben, ghelijcker in Indien is den ghemeynen ontbyt. Die beste van allen (onze „pisang Ambon”) worden weynigh geel, blyven meest van buyten groen, zijn smal ende lanck, hebben eenen sonderlingen schoonen rueck, alleens of zy vol Roos-waters waren.” Ook de „pisang gorèng” was hem blijkbaar reeds bekend, waar hij van sommige soorten, die „wat straffer in 't swelghen” waren, opmerkt, dat ze „meest ghebraden werden; ghebraden zijnde, soo scheltmense als d' ander, ende snydense in schijven, en gietender Wijn over en wat ghestooten Caneel; is een seer goet eeten. In somma, 't is een vande beste

ende nootdruftighste fruyten van gheheel Indien, ende van het principaelste onderhout van 't gemeen volck; zijn op alle plaetsen van Indien ende Orienten; die Mallayen heetense, Pysan. Men heeftse oock in Jerusalem, ghelijck ick van gheleefwaardighe personen onderricht ben; en sommige meynen ende ghelooven, dat dit het fruyt is gheweest daer Adam in ghesondicht heeft.” Ook de groote, leerachtige pisangbladeren scheen men toen reeds, gelijk thans, algemeen als pakmateriaal te bezigen, waar het verluidt, dat „de Turcken (de inheemschen) die ghebruyken in plaetse van grau pampier, om Peper-huijskens af temaken.”

Ook de doerian bleek toen reeds zijn huidige roep te genieten, getuige de beschrijving, die Van Linschoten van deze vrucht geeft. „Duryoen — zoo luidt het bij onzen zegsman — is een fruyt dat alleenlijck wast in Malacca, wort so seer gepresen van een yghelijck diet gheproeft heeft, dat men niet en kan compareren met geenderley fruyten vande werelt: want in smaeck ende goetheydt affirmeren dat het alle fruyten te boven gaet; 't fruyt is van coluer ende smaeck gelijc een seeckere heerlijcke spyse, dimen in Spaengien veel ghebruyckt inde bancketten ghenampt Mangiar blanco, 't welcke wort ghemaect van Hennen-vleesch, gedistileert met suycker. Die nimmermeer dusdanighe vruchten ghegheten hebben, eerst die rieckende, ontfanghen een lucht oft zy verrotte ayun roken: maer geproeft hebbende achten zy die boven andere spysen veel te riecken ende te smaken.” Br.

MARINE-STEIGER TE MADOERA.

uit Indië

De brieven, welke ons thans uit Indië per luchtmail geworden, bevatten vaak mededeelingen welke een welkome aanvulling vormen op het nieuws uit Indië dat de dagbladen brengen. In deze rubriek, die haar nut heeft zolang nog geen volledige nieuwsdienst uit Batavia functionneert, brengen wij „mailbrief-nieuws” en eventueel ook mededeelingen van kort geleden uit Indië teruggekeerde landgenooten, voorzover deze mededeelingen kunnen worden beschouwd als „nieuws” dat onze lezers interesseeren kan en dat tot op zekere hoogte dus ook van algemeen belang kan worden geacht.

De Nederlandsche dagbladers in Indië.

De drukkerij van Kolff in Batavia is in handen van het Allied Command en wordt bewaakt door Patiala's. De directie van het „Bataviaasch Nieuwsblad”, waarvan het gebouw en de installaties in handen van de Nationalisten zijn, doet, bij Kolff in samenwerking met den Regeerings Voorlichtingsdienst een dagelijksch krantje het licht zien van twee pagina's: „Het Dagblad”, — in de telegrammen uit Indië reeds meermalen genoemd. In de redactie zitten o.a. de heeren Belonje, Joël en Koenders. De drukkerij „De Unie”, waar de „Java-Bode” het licht zag, is in handen van de Nationalisten. Hier verschijnt het blad van Soekarno „Mendika”.

Van de bekende journalisten in Indië zijn overleden mr. Versteeg, die hoofdredacteur was van het „Batav. Nwsbl.”, A. van Lieshout, de hoofdredacteur van de „Nieuwe Soerabaia Courant” en de heer J. G. Boon, die jarenlang het „Soerabaia'sch Handelsblad” heeft geleid.

De toestanden op persgebied worden zoo beschreven, dat het zeker nog wel een zes maanden zal duren vóór een „compleet” Nederlandsch dagblad in Indië het licht zal kunnen zien.

Uit verschillende persoonlijke mededeelingen, aangevuld door die in verscheidene brieven uit Indië mag men vaststellen, dat de houding der Japanners over het algemeen correct is geweest tegenover de geïnterneerde Europeesche vrouwen. De discipline onder de Japanners was uiterst streng. Naarmate de uiteindelijke débacle zich ging aftekenen, zakte deze discipline in en van dat oogenblik af liet ook de behandeling der geïnterneerden steeds meer te wenschen over.

In een interneringskamp voor mannen te Soerabaia had men het aanvankelijk zeer goed. Het eten was zelfs bijna overvloedig. Op een kwaden dag echter werd het kamp bezocht door een Japanschen generaal. Niet één der geïnterneerden bewees dit heerschap de verplichte eerbewijzen. Daarna brak een zeer harde tijd voor hen aan.....

Van de Redactietafel

Bij A. W. Sijthoff's Uitgeversmaatschappij N.V. in Leiden zag het licht „De Eenheidsgedachte bij 80 miljoen Nederlandsche Rijksgenooten” door Jhr. R. C. C. M. M. van Suchtelen, oud-gouverneur van Sumatra's Oostkust. Het is niet de eerste brochure van 's-heeren van Suchtelen's hand. Kort na zijn aftreden als gouverneur heeft hij in ons land zijn stem met kracht en klem doen hooren. Eenzelfde geluid kenmerkt deze nieuwe uitgave, waarvan de tekst, naar mate van de belangrijkheid van bepaalde passage, in het Engelsch, Nederlandsch of Maleisch verschenen is. Op den omslag komt onder den naam van den schrijver de aanduiding voor: „Nederlander, Indonesisch Burger”. De auteur houdt een krachtig pleidooi voor „de onafhankelijkheid van allen in het gemeenschappelijk Rijksverband”. Het pleidooi moge hier en daar ietwat verward aandoen, — gevolg wellicht van een al te sterk en onvoldoende beheerscht temperament —, niemand echter zal, na de lectuur van dit werkje, de oprechtheid van schrijvers bedoelingen in twijfel willen trekken. Ook nieuwe ideeën brengt de heer van Suchtelen naar voren, o.m. de creatie van het ambt van Rijkspensionaris.

Stof ter overdenking en materiaal voor gedachtenwisseling brengt deze brochure ongetwijfeld. Met den schrijver zijn wij het volkomen eens wanneer hij zegt, dat wij voor een historisch oogenblik staan, waarop de grootheid van het Koninkrijk en zijn volkeren zich voor eeuwig kan afteekenen in de geschiedenis. Het Nederlandsche belang staat en valt met dat van het Koninkrijk der Nederlanden, ons groot vierdeelig Rijk van 80 miljoen. Mogen zij die thans aan de macht zijn, de wijsheid en de kracht vinden op het goede moment de juiste beslissingen te nemen. Richtlijnen daarvoor, of wellicht beter gezegd: step-stoves daarheen kan men ook in deze brochure vinden, al komen er uitingen in voor die wij niet zonder meer voor onze rekening zouden willen nemen.

Bij J. B. Wolters, Groningen, Batavia is de derde druk verschenen van „Producten van Indonesië” door K. van der Veer, uitgekomen in de reeks: „Insulinde”, een serie handleidingen voor de kennis van Indonesië niet alleen bij het onderwijs kan dit werkje met zijn vele afbeeldingen van groot nut zijn. Ieder, die belangstelling heeft voor het groote Rijksdeel over zee en zijn kennis daaromtrent wil vergrooten, vindt er een schat van overzichtelijke gegevens in. Waar daartoe gelegenheid is, worden producten uit Suriname en Curaçao eveneens vermeld.

Het nummer van 16 November van het veertiendaagsche tijdschrift voor jongeren: „Ruim Baan” bevat o.m. het verslag van een onderhoud met den heer Plesman, die vol vertrouwen is, dat de K.L.M. weer spoedig haar oude positie in de wereldluchtvaart zal innemen. Voor de K.N.I.L.M. stelt hij een directe luchtlijn naar Zuid-Afrika in uitzicht.

Het Comité „Eerschuld en Dankbaarheid” tot steun van Nederlandsche Oorlogsgewonden heeft in een typografisch fraai uitgevoerd album, op indrukwekkende wijze verlicht, een overzicht gegeven van zijn werkzaamheden van of zijn oprichting tot na de reorganisatie van het Comité in 1944. Gedurende dien tijd werd aan gewonden, zieken en invaliden uitgekeerd een totaalbedrag van f 90.135.64. Na de reorganisatie stegen deze uitkeeringen tot een gezamenlijk bedrag van ongeveer 3 ton per jaar. Behalve deze materiele hulp verleent het Comité ook geestelijken steun. Hoeveel de zorgen van de Nederlandsche regeering zich ook moge uitstrekken, iedere Nederlander zal het zich tot een eereplicht rekenen iets te mogen blijven doen voor zijn dappere landgenooten, die zulke groote offers brachten. Algemeen penningmeester is ds. D. Ringnalda Jr., Alex Boerstraat 8, Amsterdam. Penningmeester van het Haag-sche sub-comité is ir. H. M. André Wilkens te Voorburg. H.

ALOON-ALOON TJONTONG — SOERABAIA.

Een t i j g e r j a c h t

Voor ik van wal steek met mijn verhaal, wensch ik mijn lezers te verzekeren, dat zij niet bang hoeven te zijn voor jagerlatijn. Mij zal het niet gaan als dien opschepper, die de stamgasten zoo verveelde met zijn ongeloofelijke jachtavonturen, dat eindelijk een gespierde planter tegen hem zei: „Als je weer begint over tijgers, al zijn zij ook zóó klein — en hij hield hem den gestrekten duim en wijsvinger voor de oogen — dan gooi ik jou de soos uit!”

Neen lezer, mijn tijgerjacht was geen heldenfeit, maar een armzalig figuur tegen den koning van het woud, omdat ik hem in jeugdige onbezonnenheid onderschatte.

U weet misschien, dat in Indië bijna elke toek buiten de steden, begint met de jacht, al heeft hij in Holland nooit een geweer in handen gehad. Doorgaans blijft het bij één poging, want vele uren zwerven in de rimboe en niets zien of misschieten is geen animeerend gedoe. En wie volhoudt, doch zonder leiding van een goeden jager er op uittrekt, blijft een zondagsjager, omdat men zeer goed op de hoogte van de eigenschappen van het wild moet zijn, wil men ooit iets te zien en te pakken krijgen.

Geldt zulks al voor duiven, snippen en eenden, nog veel meer klemt de kennis van natuur en dierenwereld voor het ontmoeten of beschrijven van het grove wild, zooals herten, wilde zwijnen, olifanten, bantengs (buffels) en tijgers. Men kan een heele tropen-carrière in de rimboe leven, zonder ooit een tijger te zien of te hooren, al maakt men hier te lande de menschen nog altijd bang met de waarschuwing, dat men bij het naar bed gaan goed doet, even onder het bed te kijken, of er niet zoo'n makker onder ligt te slapen.

Er zijn dan ook zoo weinig echte jagers op dit wild in Indië, dat men hen bij name kent, met en behevens hun geweldigste exploiten. En het merkwaardige is, dat zij zoo uitermate bescheiden zijn, dat de mooiste jachtverhalen ongeschreven blijven.

In mijn jonge jaren — ik was toen bij de Marine — was ik een hartstochtelijke Nimrod, en, al zeg ik het zelf, men noemde mij geen Zondagsjager, want van jongs af had ik in Patria de edele jachtsport beoefend. Een longroomkameraad kon ook op goede jagerskwaliteiten bogen en zoo togen wij er dikwijls samen op uit, angstvallig het gezelschap van liefhebberende collega's mijndend, omdat gepruits op jacht er de aardigheid van bederft.

In het Padangsche, tusschen Emma-haven en de stad, was er op de vlakte van Boekit Poatoes, in den trektijd, menige snip te verschalken; ook kwam er nog al eens een vette „pergam” (duif) aan de lussen. Maar na kennismaking met een paar varkensjagers, die over een stel puike drijfjonden beschikten

gingen wij geleidelijk verder. Zoo leerden wij herten en wilde zwijnen speuren en hen op de goede plekken voor het geweer brengen, als de honden ze hadden losgemaakt en ons toegedreven. Het was geen eenvoudig karwei een zuiver blad-schot te plaatsen op een voorbijstuivend hert of varken, maar wij kregen er aardig den slag van beet en brachten nog al wat thuis. Dat wil niet zeggen: aan boord, want de kok der officiersgamelle had in onze oogen, geen égards voor wildbraad en zijn collega's voor de équipage en de équipage zelf, stonden onwennig tegenover herten- en wildezwijnenvleesch en prefereerden de taaie „sapi” (rond) van de scheepsschaffing.

Het hotel was echter een willige afnemer, en hotelier, gasten en jagers waren allen tevreden, omdat de hotelhouder ons alleen een vrijplaats aan zijn table d'hôte behoefde te betalen en zijn gasten smulden van gelardeerden varkensbout en gemarineerden reerug.

Bij zoo'n smakelijken maaltijd zat eens een stille gast aan, een echte rimboe-man, hoog uit de bergen bij het meer van Singkara, waar hij, meen ik, koffie plantte. Hij logeerde een dag of wat te Padang voor zaken en wij hadden kennis met hem gemaakt aan de klassieke klets-tafel in de voorgalerij. Gij, jongeren zult zoo'n kletstafel niet meer zien, maar er hoorde er een „ter eeuwige memorie” in een museum bewaard te zijn, daar Oud-Indië er zonder niet compleet is.

Het tafelblad was uit één stuk uit een woudreus gezaagd, en er was een opening in uitgespaard, wijd genoeg voor den „djongos” (bediende), die op het bitteruur de gratis „pait” (bittertje) uitschonk voor de hotelgasten, die op wipstoelen, de voeten gesteund op een ijze-

ren boog onder de tafel, zich rond het zware meubel schaarden.

Er is wat afgezwamd aan de kletstafel en opbouwend waren de gesprekken al evenmin als de getapte moppen, maar zij hoorden nu eenmaal bij het ouderwet-sche Indische hotel.

Met den al niet meer jeugdigen rimboe-man schoten wij, blagen, best op. Tegen anderen was hij afzijdig, maar ons waardeerde hij als goede jagers en wij, wetend dat hij een fameux tijgerjager was, konden hem uit zijn tent lokken en aan het praten krijgen over zijn merkwaardige ontmoetingen met den „harimau” (tijger), die vooral zoo interessant waren, omdat hij de tijgers niet schoot uit een veilige plek bij eenig lokaas, maar geduldig de sporen volgde, tot hij zoo'n rakkerd bij vollen dag in diens schuilplaats te grazen kreeg en hem neerlegde op enkele meters afstand, als het lenige dier zich kromde voor den sprong, ja soms wel eens midden in den sprong. De Minangkabauers hadden diepen eerbied voor den onverschrokken jager, vooral omdat hij de „man-eaters” aandorst; dat waren de tijgers, die menschenvleesch geproefd en het ontzag voor den mensch verloren hadden.

Wij werden op het laatst zulke goede vrienden, dat hij deed, wat hij nog nooit gedaan had: hij noodigde ons uit hem eens op jacht te vergezellen. Hij zei: „Kijk eens jongelui, de tijgerjacht is bepaald gevaarlijk. De eerste vereischte is, bijna absolute zekerheid van je schot, want een aangeschoten tijger zit als de weerlicht op je en voor een vangschot (afmaakschot) krijg je geen tijd. Verder doe je in de rimboe niets zonder groote speurervaring, wil je niet, dat hij je eerder in de gaten heeft dan jelui hem. Ik moet er dan ook bij zijn en het is zeer de vraag of ik niet vóór moet zijn met schieten, maar als ik dat doe, is het voor je bestwil; dat moet je van me gelooven.

Voor een eerste maal, moeten wij bovendien volstaan met een loerjacht, bij een door een tijger geslagen prooi; den laatsten tijd wordt er nog al eens een sapikalf uit de paggers (omheiningen) gesleept, dus lang hoeven wij, waarschijnlijk niet te wachten. Laten wij afspreken, dat jullie een telegrammetje van mij krijgt, als er een goede kans is.

DE SOEMBINHELLING VAN UIT MAGELANG GEZIEN.

Je stapt dan in den trein naar Fort de Kock en aan de halte bij mijn onderneming wacht ik jullie, en dan zullen wij er een of twee nachtjes aan spendeeren om te zien of wij den roover bij zijn souper kunnen verschalken. Wie weet of je den smaak van de jacht te pakken krijgt en na een jaar of vijf matadors bent."

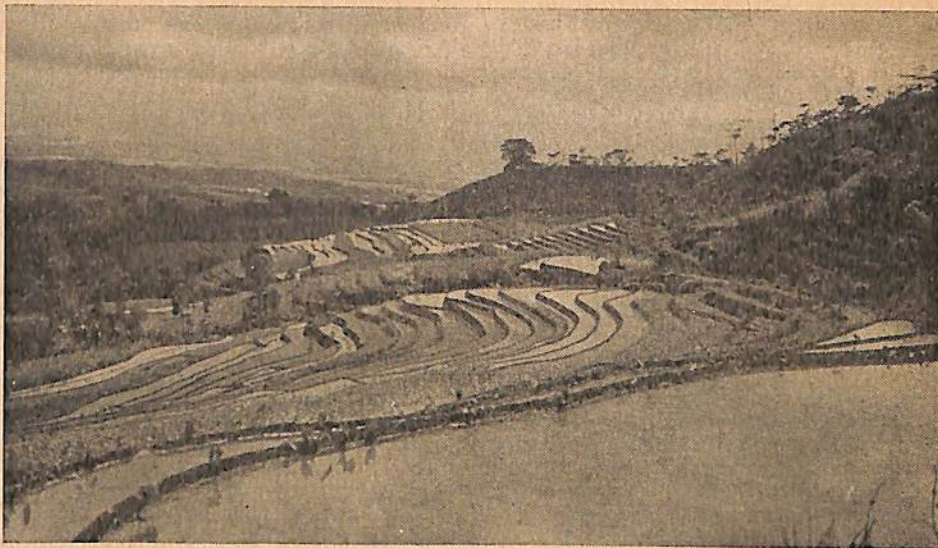
Wij behoeften niet lang ongeduldig te wachten. Geen drie dagen na het vertrek van onzen jachtvriend, kregen wij een lakoniek seintje: „Kom!"

Verlof gevraagd en gekregen, de jachtspullen gepakt en wij waren nog net op tijd voor het tandrad-treintje, dat ons naar onze bestemming bracht. Maar, daar wachtte ons een groote teleurstelling. Onze vriend was wel aan de halte, maar, in den trein stappend, riep hij ons toe: „Ik heb een „perloe perkara" (urgente zaak), verderop, maar hier is sergeant Rüdli, die op de hoogte is en je zal helpen. Veel succes, jelui hebt een mooie kans en zonder mij lap je het ook wel. „Tabeh" (goedendag). En schel fluitend zette het locomotiefje er de sokken in en daar stonden wij op het perronetje met den sergeant.

Rüdli was een gepensionneerd sergeant, die aan een ananas-aanplantje, ontwoekerd aan de rimboe, de voorkeur had gegeven boven het repatrieeren naar Zwitserland. De man had groot gelijk, want hij hield van zijn trouwe njai (huis-houdster) en zij van hem en bovendien deugde de oude heer niet meer voor Europa en ... eigenlijk voor de Oost ook niet, want, wat wij van de magere ananasjes zagen, wees niet op planterstalent en wat wij te hooren kregen van zijn taal bewees, dat hij geen spoor van talenaanleg had. Hij brabbelde ook tegen zijn njai, die hem beter verstond dan wij, een ratjetoe van Maleisch, Duitsch en Hollandsch. Enfin, met zijn onderofficierspensioentje en het magere winstje op zijn vruchten kon hij royaal op inlandsche wijze leven en dat deed hij, want niets aan hem, aan zijn huisje aan den zoom der wildernis en zijn meubels was Europeesch, maar hij was er „senang" onder. Zijn njai, die ons allervriendelijkst in zijn stulp ontving, deed het woord, wat er niet toe strekte ons groot vertrouwen in zijn hulp bij het ons wachtende avontuur te geven. En voor dat avontuur voelde het waardige oudje trouwens heel weinig, want aan het einde van haar voorlichting gekomen, die de „toean besar" haar had ingeprent, zei zij resoluut: „Si Rüdli (Die Rüdli) zal U wijzen, waar de tijger het kalf geslagen heeft. Gaat er nu gauw heen, want hij moet met donkeren thuis zijn en kijk goed uit, hoe U loopt, want als U er van nacht genoeg van krijgt, is het moeilijk het pad te vinden. Let maar goed op het lampje, dat ik zal laten branden."

Gehoorzaam, treuzelden wij niet, en gingen op weg met het seniele mannetje als gids, de rimboe in.

Ver loopen was het niet; wij volgden een half uur een kronkelend paadje in de dichte „jungle", waar het om 4 uur 'smiddags al schemerachtig werd, tot wij bij een hoogen woudreus kwamen. Daar wees Rüdli ons de duidelijke prenten van een tijger en beduidde ons fluisterend, dat wij deze gemakkelijk een vijftig meter ver konden volgen, langs een smalle hertenwildloop. „En", eindigde hij zijn voorlichting, „U zult niet dwalen, want gauw genoeg zult U het kreng van het

OP DE SOEMBINGHELLING.

Op den achtergrond de helling van de Merapi.

kalf ruiken. „Slamat djalan" (Heil op Uw weg) heeren." En daarmee maakte hij rechtsomkeert en ging naar huis. Daar stonden wij, tot de tanden gewapend en er vervaarlijk genoeg uitzien met onze geweren en jachtmessen, in een rimboe, zooals wij er nog nooit een gezien hadden. Geen zonnestraal drong door het dichte loover. geweldige lianen en andere woekerplanten hingen als ondoordringbare weefsels tusschen de boomen. Laag dicht struikgewas vol taale ranken belemmerde elken voetstap en het grillige wildloopje, waarlangs een hert in suizende vaart kon voortsnelen, was geen voet breed. Het was er vochtig en benauwd. Stil was het niet, want allerlei geluiden van vogels en krekels en knappend hout waren niet van de lucht. Doch voor ons oor was het alsof er een belemmende stilte heerschte.

Eerlijk gezegd, voelden wij ons als een kind, dat zijn boodschap vergeten is, maar dat wilden wij elkaar natuurlijk niet bekennen en zoo trokken wij ons onverschilligsten snoet en gingen kriegsraad houden. Mijn collega merkte hoogst deskundig op: „Wij moeten, als wij het aas zoo straks gevonden hebben, bovenwinds van den wildloop gaan zitten."

„Natuurlijk", antwoordde ik, „maar voel jij uit welken hoek de wind waait?"

Er was geen zuchtje, en wij besloten maar om een flink eind bezijden den wildloop, de rimboe binnen te dringen en liever op onzen neus, dan op ons oog voor sporen te vertrouwen. Dat idee bleek goed, want toen wij met groote moeite en winkelhaken in kleeren en huid een eindje geworsteld hadden, prikkelde ons een afschuwelijke lijkenlucht in den neus en deze bracht ons weldra op een klein open plekje, een ideaal plaatsje voor een tijger, die ongestoord smullen wil en daar vonden wij het aangevreten kalf, dat ons met open, gebroken oogen aankeek, alsof het nog zeggen wilde: „Wat doen jullie in de kou; ziet naar mij en wordt wijs." Maar wij sloegen de waarschuwing in den wind en, van wind gesproken, leerde het aas ons tenminste, waar wij er bovenwindsch van zitten konden: dat was op de plek, waar de stank het dunst was. Ik zei neuswijs: „In zoo'n stank gaat de menschenlucht van onze gemandide (gebade)

lichamen wel verloren, maar mijn vriend waarschuwde: „Geloof dat niet, amice, voor zoo'n tijger is een rotlucht een zweempje fijne odeur, maar de onze kriebelt hem nog walgelijker in den neus dan dat welriekende kalfsgeurtje in den onze."

Het liep zoo tegen zessen, toen wij een goed gedekte schuilplaats hadden gevonden, dicht genoeg bij het kalf om den tijger gemakkelijk op den korrel te krijgen, maar voldoende verscholen om geen argwaan bij den slimmerd op te wekken. Eerlijk gezegd, lokte ons een plaatsje in een hoogen boom, die er als voor ons neergezet was, het meest aan, doch wij zagen bijtijds, dat er een stijgende en dalende stroom vinnige roode mieren langs den stam klauterde en voor die vechtjassen hadden wij een heilig respect.

Toch kan ik niet zeggen, dat wij een spoor van angst voelden voor de dingen, die komen zouden; een dubbele sandwich uit den knapzak en een sigaretje daarna smaakten ons patent en van het laatste licht van den dag maakten wij gebruik onze kogelgeweren goed na te kijken en te laden en een beetje voor te oefenen in het snel in den aanslag brengen van ons wapen.

Bij die exercitie echter slonken onze moed en vertrouwen bedenkelijk, al erkenden wij het elkaar niet. Wij merkten, dat hoe donkerder het werd, hoe lastiger het was, vizier en korrel in één lijn te brengen en lukte dat, dan zagen wij nauwelijks de meer en meer vervagende omtrekken van het aas, waar wij toch den tijger te verwachten hadden. Later hoorden wij, dat men voor zulk nachtschieten, korrel en vizier behoort in te smeerren met een beetje fosfor; ook was men al geholpen als men vuurvliesjes op die punten plakte. Van die dwaallichtjes vlogen er weldra genoeg om ons heen, maar wij kenden den „akal" (list) nog niet en wij rekenden maar op de bijna volle maan, die tegen zevenen op zou komen. Zij kwam ook, maar ach, wat stuurde zij een akelig schimmetje schemering in het donkere oerwoud.

Prettig was het doodstil wachten ook niet. Een leger muskieten zoemde ons in de ooren, onze gezichten en handen gloeiden van den jeuk; de rakkers staken ons zelfs door de vetergaatjes van onze schoenen. En wij waren volkomen

weerloos tegen het tuig, want rooken was taboe, omdat tijgers daarvan niet houden en de minste beweging kon onze aanwezigheid verraden. Zoo zaten wij langzamerhand leelijk in de penarie, want wij raakten overtuigd, dat wij volkomen machteloos waren tegen het machtige dier, dat ons wellicht onbemerkt besluipen kon. En, als het geluk ons diende en hij, verlekkerd op zijn hapje, ons niet opmerken zou, hoe moesten wij het dier op den korrel krijgen met een minimale kans op succes?

Maar toch wilde geen van beiden de eerste zijn om angst te erkennen en zoo bleven wij loeren en gespannen luisteren, steeds weer voorzichtig probeerend, vizier, korrel en kalf in de flauwe schemering in één lijn te krijgen. Ons loeren leverde niets op, maar het luisteren deed ons elk oogenblik den tijger verwachten. Nu eens ritselde er iets, waarschijnlijk een hagedis, dan weer brak er een takje, of scheerde een nachtvoegel of vleermuis ons vlak langs de ooren, en al dat zachte geluid kon ook de tijger maken, want hoe groot hij ook is, hij sluipst op fluweelen voeten.

De spanning werd op den duur ondraaglijk, vooral in de seconden, als een wolk voorbij de maan trok en het aarde-duister was. En dan juist leek het of de geluiden duidelijke sluippassen werden, of boven het krekelsgetjilp een dof grommen weerklonk. Ik weet wel, dat ik mij tenslotte zoo radeloos voelde, dat ik besloot bij het minste onraad mijn geweer achter elkaar leeg te schieten in de hoop, dat de tijger dan wel zoo schrikken zou, dat wij gelegenheid zouden krijgen er als een haas van door te gaan.

Maar het liep anders. Terwijl het maanlicht ons juist weer wat moed gaf, hoorden wij een zeer duidelijk geritsel tegenover ons, aan den anderen kant van het kalf. Het was zoover; de tijger had ons niet in de gaten; hij gaf ons tijd. Weldra zouden wij het smakken van zijn muil en het knarsen van zijn tanden hooren, als hij zich vergasten ging aan zijn avondmaal. Helaas, het aansluitende dier haastte zich niet. Het geluid verstomde en daar ging die maan weer schuil achter een wolk. En toen... zag ik pal voor mij, geen meter van mij af, twee gloeiende vuurballen, die mij recht in de oogen staarden. Wat ik in een onderdeel van een seconde dacht, weet ik niet meer; ik geloof dat ik volkomen verstijfd was van schrik, doch toen moet een spotgeest mij even aan de ooren getrokken en ingefluisterd hebben: „Idioot, heb je thuis in je tuin 's nachts nooit een kat op de schutting zien zitten!”

De beklemmende betoovering was plotseling verbroken. Tegen alle regels der jacht in, riep ik luid: „Kssjj!” Floep! Weg waren de lichtjes en schaterlachend sprong ik op en riep mijn makker toe: „Ik heb er genoeg van. Zag je die boschkat. Hield jij hem ook voor den tijger?”

„Vast en zeker” lachte hij terug, „als je nog een seconde gewacht had, had ik geschoten. Maar, nu is het mooi geweest; de tijger lacht zich een krik om ons en laten wij zijn humeur maar niet bederven.”

De rimboe uitkomen was nog een heele toer; het was een geluk, dat wij zeelui waren en op het open plekje bij het kalf genoeg van den sterrenhemel konden zien om ons op de hoofdrichting te oriënteren. Zoo kwamen wij bont en blauw, met naaldscherpe doorns in het vleesch op

het slingerpaadje uit, en, aan den rand der wildernis gekomen, kregen wij weldra peiling van het lokkende lichtje in Rüdli's voorgalerijtje.

Wij werden vriendelijk ontvangen. De oude heer was zoo tactvol ons niet te vragen of wij koelies noodig hadden om den gevelden tijger uit het bosch te slepen en de njai volstond met de moederlijke opmerking, dat wij wat bleekjes zagen. En na een gezellig praatje onder het genot van een ananas en een kopje „coppie daoen” (aftreksel van koffiebladen) schoven wij, heel kleintjes, onder de „slimoet” (deken) op de „baleh-baleh” (rustbank) en sliepen spoedig in, ondanks een wild offensief van muskieten.

Bij het krieken van den dag mandiden wij met het koude bergwater onze gebutste lichamen en na een scherp gekruide hap rijst met „dengdeng” (gedroogd hertevleesch) voelden wij ons weer mensch.

Wij namen hartelijk afscheid van den oud-sergeant en zijn njai, wier hart wij stalen met een royale betaling der genoten gastvrijheid. De Zwitser wilde ons

naar de treinhalte terugbrengen, maar mijn vriend bracht hem van zijn plan af.

Daar had hij iets mee voor en toen wij uit zicht van het huisje waren, zei hij het mij: „Ik moet het slagveld van vanacht toch nog eens even bij daglicht zien. In de alteratie heb ik er trouwens mijn jachtmes laten liggen.”

Langs een omweg, bereikten wij, ongezien, het rimboepaadje, drongen de wildernis ditmaal gemakkelijker binnen na de oefening van den vorigen dag en nacht en wij vonden het kalf terug, maar... iets verplaatst en nog erger gehavend en rondom het aas, stonden diepe tijgerprenten in de aarde.

Koning Harimau had ons blijkbaar in de gaten gehad en met kattengeduld gewacht tot het terrein veilig was en daarna had hij in volkomen gemoedsrust copieus gesoupeerd. De Zondagsjagers hadden zijn zenuwen niet overstuur gemaakt. Humeurig en melig trokken wij af en zonder het af te spreken, hebben wij braaf opgepast, aan boord tegen onze jachtvrienden met geen woord te reppen van ons modderfiguur. M.

Zij, die van ons heen gingen...

*Een groot vriend
en kenner van Indië*

Van hen, die door den dood werden weggeroepen uit hun werkzaam leven gedurende den bezettingstijd en aan wier heengaan in de pers op order van den vijand geen „in memoriam” mocht worden gewijd, herdachten wij de vorige week Soejono, die de zaak van Nederland en Indië zulke voortreffelijke diensten heeft bewezen. Ditmaal willen wij een oogenblik stilstaan bij het verscheiden van den heer P. H. W. Sitzen; het bericht van zijn overlijden in Brisbane werd begin Februari van dit jaar door de B.B.C. in Londen bekend gemaakt en de vele clandestiene luisteraars in Indische kringen hier te lande namen er met ontstelling kennis van. Zij begrepen, dat een man, die juist in dezen tijd nog ontzaglijk veel in het belang van het herstel na de bevrijding had kunnen doen, zijn taak had moeten neerleggen. Evesals Mr. G. H. C. Hart, die reeds begin September 1943 in Londen was overleden, heeft de heer Sitzen in het bijzonder op economisch gebied Indië en ons land enorme diensten bewezen. Beiden hadden Indië lief met een onbaatzuchtigheid als weinigen. Toen mr. Crena de Jongh, die in Amerika vertoefde als voorzitter van de Commissie voor Nederlandsch-Indië, Suriname en Curaçao, voor den New-Yorkschen zender wijlen den heer Sitzen herdacht, heeft hij diens werk als onvergankelijk gekenschetst.

Het laatste jaar van zijn werkzaam leven bracht de heer Sitzen door als Directeur van Verkeer en Waterstaat in de voorloopige Nederlandsch-Indische regeering, die haar zetel in Brisbane had. Voordien had hij zich in Londen onledig gehouden met het ontwerpen en uitwerken van plannen voor den wederopbouw van zijn geliefd Indië. Sinds zijn aankomst in Indië, in 1906, had de jonge Sitzen als genie-officier op Sumatra een groote liefde voor Indië opgevat. Zijn belangstelling ging naar vele kanten van het Indische leven uit. Hij sprak verscheidene inheemsche talen en hij kende de zeden en gewoonten der inheemsche bevolkingsgroepen in tal van streken. Voor de uitingen der Javaansche cultuur had hij bijzonder veel interesse; in de Vorstenlanden van Midden-Java was Sitzen dan ook een zeer geziene figuur. Hij charmeerde en inspireerde ieder wanneer hij over Indië en over de rijke cultuur der Javanen sprak.

Zijn groote werk, waaraan hij zich met hart en ziel en met al zijn gaven de laatste jaren van zijn leven heeft gegeven, ligt belichaamd in het plan-Sitzen, het groote hulp- en rehabilitatieplan voor Indië, dat wij onlangs nog hebben hooren roemen als het beste reconstructieplan was ooit werd ontworpen. Het was het eerste plan, dat bij de geallieerde commissie werd ingediend en het werd gebruikt als model door andere landen. De geest van Sitzen leefde in dit plan voort en dit mocht een troost zijn voor zijn vrouw en kinderen, die zij in Indië moest achterlaten toen hij op 2 Maart 1942 op verzoek van de toenmalige Indische regeering Bandoeng per vliegtuig verliet bij de nadering van de Japansche strijdkrachten. Hij heeft zijn vrouw en kinderen, hij heeft het land dat hij zoo zeer lief had en welks belangen hij zoo onvermoeid heeft gediend, niet meer mogen terugzien.